

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 23/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Poliisiammattikorkeakoulusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 12 päivänä kesäkuuta 2013 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi Poliisiammattikorkeakoulusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 64/2013 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta ja sivistysvaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (PeVL 38/2013 vp, SiVL 14/2013 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- erityisasiantuntija Timo Kerttula, sisäasiainministeriö

- opetusneuvos Maija Innola, opetus- ja kulttuuriministeriö
- poliisijohtaja Seppo Kolehmainen, Poliisihallitus
- rehtori Kimmo Himberg, Poliisiammattikorkeakoulu
- puheenjohtaja, poliisikokelas Anssi Ahonen ja varapuheenjohtaja, poliisikokelas Margareetta Syväjärvi, Poliisiammattikorkeakoulun oppilaskunta
- puheenjohtaja Yrjö Suhonen, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- Opetushallitus
- Tulli
- rajavartiolaitos
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Poliisiammattikorkeakoulusta. Poliisiammattikorkeakoulu toimii sisäasiainministeriön hallinnonalalla. Laki korvaisi poliisikoulutuksesta annetun lain.

Tavoitteena on uudistaa Poliisiammattikorkeakoulua ja siellä suoritettavia tutkintoja koskevat säännökset siten, että poliisialan perustutkintona olisi ammattikorkeakoulututkinto ja jat-

kotutkintona ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Uudistus ei vaikuttaisi poliisimiehen virkaan nimitettyjen henkilöiden oikeuteen pysyä virassaan, mutta antaisi myös aikaisemmin poliisialalla virkatutkinnon suorittaneille mahdollisuuden kehittää osaamistaan suorittamalla poliisialalle suuntautunut ammattikorkeakoulututkinto tai ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Poliisiammattikorkeakoulussa suoritettavat ammatti-

korkeakoulututkinto ja ylempi ammattikorkeakoulututkinto olisivat sisältönsä ja laajuutensa puolesta rinnastettavissa opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan korkeakouluissa suoritettuihin tutkintoihin.

Ehdotetun lain tavoitteena on myös uudistaa Poliisiammattikorkeakoulun sisäistä hallintoa sekä opiskelijoiden asemaa koskevat säännökset. Ehdotetut säännökset lisäisivät Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden ja henkilöstön osallistumista oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen. Opiskelijoiden opintojen aikaiset oikeudet ja velvollisuudet sekä opintososiaaliset etuudet yhdenmukaistettaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan ammattikorkeakouluissa opiskelevien tutkinto-opiskelijoiden oikeuksien, velvollisuuksien ja etujen kanssa.

Lisäksi ehdotetaan kumottavaksi poliisin hallinnosta annetun lain Poliisiammattikorkeakoulu ja sen opiskelijoita koskevat säännökset sekä muutettavaksi opintotukilakia ja opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta annettua lakia siltä osin kuin niissä säädetään voimassa olevassa laissa säädetyistä poliisin virkatutkinnoista.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014. Ensimmäiset uuden poliisialan ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijat voisivat aloittaa opintonsa elokuussa 2014.

vaativan osaamiskokonaisuuden. Asiakirjojen julkisuutta ja salassapitoa sekä henkilötietojen käsittelyä koskeva laaja sääntely on esimerkiksi erilaista lupahallintoa koskevan normiston ohella tullut jo aiemmin osaksi poliisin päivittäistä työtä. Unionitason normisto tuo myös oman lisänsä poliisin osaamisvaatimuksiin. Lisäksi on syytä mainita, että erillislainsäädännössä on laajalti asetettu poliisin tehtäväksi valvoa mitä moninaisimman normiaineksen noudattamista.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Uudistuksen tarve

Vuoden 2014 alusta voimaan tulevassa uudessa poliisilain (872/2011) säädetään pitkälti voimassa olevan poliisilain (493/1995) tapaan poliisin tehtävistä. Niihin kuuluvat keskeisesti oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikoksien ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisi hoitaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa erikseen säädetyt tehtävät sekä antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua.

Poliisi on keskeinen sisäisen turvallisuuden ylläpitäjä. Poliisin osaamisvaatimukset ovat jatkuvasti kasvaneet, ne ovat jo nykyisin korkeat ja näyttävät yhä kasvavan. Pelkästään poliisin uudistettu, vuoden 2014 alusta voimaan tuleva uusi peruslainsäädäntö — poliisilaki, esitutkintalaki (805/2011) ja pakkokeinolaki (806/2011) — muodostaa yhdessä rikoslain (39/1889) kanssa

Poliisin työ edellyttää käytännön tietojen ja taitojen lisäksi monen tieteenalan tietoja ja vahvaa teoreettista osaamista, jota on kyettävä soveltamaan tarvittaessa nopeastikin etenevässä tilanteessa oikealla tavalla. Valiokunta tähdentää, että poliisin tehtävä on yhtäältä vaativa asiantuntijatehtävä, mutta samalla toisaalta palvelutehtävä, jossa keskeisellä sijalla on perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Jokaisen poliisimiehen on myös kyettävä laatimaan kielellisesti ja sisällöllisesti laadukkaita asiakirjoja, joita käytetään oikeudellisessa harkinnassa.

Hallintovaliokunta toteaa, että lainsäädännön ja yhteiskunnan monimutkaistuminen sekä poliisin työvälineiden monipuolistuminen ja teknistyminen ovat asettaneet poliisin perustyyliä sellaiset ammattitaitovaatimukset, jotka tosiasiassa

sa edellyttävät ammattikorkeakoulutason osaamista. Vastaavasti ovat kasvaneet myös poliisin johtamiselle asetetut vaatimukset. Valiokunta pitääkin välttämättömänä poliisikoulutuksen uudistamista kokonaisuudessaan korkea-asteen koulutukseksi.

Poliisiammattikorkeakoulu

Poliisiammattikorkeakoulun ensisijainen tehtävä on antaa peruskoulutus poliisialalle tuleville ja johtamiskoulutusta poliisitoimen esimiehille. Lisäksi oppilaitoksen tehtävänä on tarjota tarvittaessa korkeakouluopetusta myös muiden sisäisen turvallisuuden viranomaisten palveluksessa oleville henkilöille. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimustehtävä liittyy poliisitoiminnan ja sisäisen turvallisuuden suunnitteluun ja kehittämiseen sekä Poliisiammattikorkeakoulun opetusta palvelemaan soveltavaan tutkimukseen. Valiokunta pitää perusteltuna hallituksen esitykseen sisältyvää sisäiseen turvallisuuteen liittyvää laaja-alaista Poliisiammattikorkeakoulun tehtäväkenttää. Myönteistä on, että poliisitoimi nähdään osana laajempaa sisäisen turvallisuuden kokonaisuutta.

Tällä hetkellä Poliisiammattikorkeakoulun tehtävistä, poliisialan tutkinnoista, poliisin peruskoulutukseen ottamisesta ja opiskelijan asemasta säädetään poliisikoulutuksesta annetussa laissa (68/2005; HaVM 24/2004 vp), poliisikoulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (283/2005) sekä poliisiammattikorkeakoulun opiskelijan opinto-sosiaalisista eduista annetussa sisäasiainministeriön asetuksessa (1250/2007).

Valiokunta pitää perusteltuna Poliisiammattikorkeakoulun erityinen tehtäväkokonaisuus huomioon ottaen, että oppilaitos kuuluu edelleen sisäasiainministeriön toimialaan. Tarkoitus on myös, että ammattikorkeakoulu jatkaa toimintaansa Poliisihallituksen alaisuudessa. Näistä lähtökohdista on luontevaa, että Poliisihallitus päättää myös Poliisiammattikorkeakoulun toimintaan osoitettavasta talousarviorahoituksesta, tutkintokoulutuksen aloituspaikkojen määrästä sekä opetus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan tavoitteista. Valiokunta pitää asian-

mukaisena, että pääosa Poliisiammattikorkeakoulun toiminnasta rahoitetaan valtion talousarvion poliisin toimintamenomomentilta. Tämän lisäksi oppilaitoksella voi olla jatkossakin maksullista julkisoikeudellista palvelutoimintaa (esimerkiksi yksityisen turvallisuusalan koulutajakurssit) ja liiketaloudellista palvelutoimintaa (muun muassa poliisin ennalta ehkäisevää toimintaa tukevat kurssit sekä koulutusvienti).

Hallituksen esityksen mukaan Poliisiammattikorkeakoulussa on sisäistä hallintoa varten sisäasiainministeriön nimittämä rehtori ja Poliisihallituksen nimittämä hallitus, jonka puheenjohtajana rehtori toimii. Hallituksen tehtävänä on vahvistaa ammattikorkeakoulun sisäiset säännöt — ohjesääntö, järjestyssääntö ja tutkintosääntö — ja tutkintokoulutuksen opetussuunnitelma. Lisäksi Poliisiammattikorkeakoulun hallitus ratkaisee muun muassa opiskelijavalintaa ja opiskelijoiden kurinpittoa koskevat oikaisuvaatimukset. Hallituksen kokoonpanon osalta valiokunta tähdentää, että ammattikorkeakoulun sisäisessä opetus-, tutkimus- ja kehittämistoimintaa koskevassa päätöksenteossa on tärkeää ottaa asiantuntemus huomioon riittävällä tavalla. Tarkoitus on, että hallituksessa ovat edustettuina henkilökunta, opiskelijakunta ja sisäisen turvallisuuden alalla toimivat viranomaiset ja järjestöt.

Valiokunta ehdottaa jäljempänä yksityiskohteisissa perusteluissa eräitä muutoksia Poliisiammattikorkeakoulussa tapahtuvaan opiskeluun liittyviin säännöksiin.

Tutkintouudistus

Edellä lausutusta ilmenee valiokunnan pitävän poliisin perustutkinnon tutkinnonuudistusta välttämättömänä poliisiin kohdistuvien kansallisten ja kansainvälisten yhä lisääntyvien vaatimusten vuoksi. Valiokunta tähdentää, että uudistettavassa korkea-asteen koulutuksessa tulee opiskelijalle antaa poliisityön vaatimien käytännöllisten taitojen ja teoreettisten tietojen lisäksi monipuoliset vuorovaikutukseen ja ongelmanratkaisuun liittyvät valmiudet. Valiokunta korostaa käytännöllisten taitojen osalta erityisesti kenttätöiden merkitystä poliisin koulutuksessa ja kenttätökokemuksen tärkeyttä poliisityössä.

Poliisialaa ja erityisesti poliisipäällystön koulutusta palvelevaa tieteellistä tutkimusta Poliisiammattikorkeakoulussa on jo harjoitettu vuodesta 1998 lähtien. Saadun selvityksen mukaan poliisipäällystön tutkinnossa on yhdistynyt tieteelliseen tutkimukseen ja käytännön kokemukseen perustuva opetus. Tärkeää on, että kehitystyön tuloksena poliisipäällystön keskuudessa vallitsee tutkiva ja kehittävä työote. Valiokunta korostaa, että tutkintouudistuksen myötä uuden poliisialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet poliisimiehistöön ja alipäällystöön kuuluvat poliisimiehet omaksuvat myös tällaisen tutkivan ja kehittävän työotteen. Siten voidaan luoda perusta myös poliisipäällystön osaamistason nostamiseen entisestään, kun ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet poliisimiehet jatkavat opintojaan ja suorittavat ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon Poliisiammattikorkeakoulussa.

Osaamisvaatimusten nousu edellyttää vastaavasti muutoksia myös koulutuksen sisällössä. Kysymys on pitkäkestoisesta prosessista, joka on alkanut jo ennen nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen antamista eduskunnalle. Tähän prosessiin kuuluvat opetussuunnitelmatyö sekä henkilöstön ja tutkimuksen kehittäminen ovat saadun selvityksen mukaan olleet jo pitempään Poliisiammattikorkeakoulun normaalia kehitystyötä, minkä vuoksi koulutuksen uudistaminen hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla ei edellytä erityistä lisäresurssia.

Opintososiaaliset etuudet

Hallituksen esityksessä ehdotetaan opintososiaalisten etujen yhtenäistämistä muiden ammattikorkeakoulujen kanssa. Nykyisin Poliisiammattikorkeakoulu tarjoaa perustutkintoa suorittavalle poliisikokelaalle kokelaspäivärahaa, maksuttoman majoituksen koulun asuntolassa ja ilmaisen ruuan koulun ruokalassa sekä ilmaisen terveydenhuollon. Opintotukilain (65/1994) mukaisena opintotukena poliisikokelas voi saada muussa kuin korkeakoulussa maksettavaa opintorahaa, eräin edellytyksen asumislisää sekä opintolainan valtiontakauksen.

Nuoremman konstaapelin määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetty poliisin perustutkinnon opiskelija saa poliisiyksiköltä päätoimiseen opiskeluun varatulta 3,5 kuukauden ajalta palkan sekä lähiopintojen ajalta Poliisiammattikorkeakoulun järjestämän maksuttoman ruokailun, majoituksen ja terveydenhuollon lisäksi poliisiyksikön kurssipäivärahan.

Hallituksen esityksen mukaan poliisin perustutkintoa suorittava ammattikorkeakoulututkinnon opiskelija saa ensimmäisen lukuvuoden aikana korkeakouluopintoihin myönnettävää opintotukilain mukaista opintotukea ja ateriatukea. Toisena lukuvuonna opiskelija on palkallisessa harjoittelussa ja saa virkaehtosopimuksen mukaista palkkaa eikä ole oikeutettu opintotukeen. Kolmannen lukuvuoden aikana opiskelija saa jälleen opintotukilain mukaista opintotukea ja korkeakouluopiskelijan ateriatukea.

Sivistysvaliokunta on lausunnossaan pitänyt ongelmallisena Poliisiammattikorkeakoulun opintososiaalisten etujen yhdenmukaistamista opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan ammattikorkeakoulussa opiskelevien tutkinto-opiskelijoiden etujen kanssa.

Hallintovaliokunta toteaa, että ehdotetun Poliisiammattikorkeakoululain säännökset ovat monin osin täysin tai lähes yhteneväiset ammattikorkeakoululain (351/2003) kanssa. Näin ollen vertailukohtana opintososiaalisten etujen osalta voidaan pitää muita ammattikorkeakouluja. Joka tapauksessa on otettava huomioon, että opintososiaalisten etujen muuttamisessa on kysymys osaltaan valtiolle koituvista kustannussäästöistä. Hallituksen esitys on tältä osin osa poliisin hallintorakenneuudistusta, jonka yhteydessä on sitouduttu tiettyihin säästötavoitteisiin. Siltä osin kuin säästöjä ei voitaisi kerryttää opintososiaalisista eduista, ne jouduttaisiin joka tapauksessa ottamaan muista poliisin toimintamenoista ja saadun selvityksen mukaan todennäköisesti poliisin kenttätoiminnan menoista.

Poliisin ammatti on varsin arvostettu ja monipuolinen ammatti, johon johtavan koulutuksen vetovoimatekijät perustuvat Poliisiammattikorkeakoulun saamien selvitysten mukaan muihin kuin taloudellisiin tekijöihin.

Valiokunta puoltaa opintososiaalisia etuja koskevan sääntelyn hyväksymistä hallituksen esityksen mukaisessa muodossa.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin vielä erikseen huomiota sivistysvaliokunnan lausunnossa esitettyihin huoliin koskien opintososiaalisten etujen heikentämisen vaikutuksia. Tärkeää on seurata ja arvioida vaikutuksia kokonaisuudessaan sekä muun muassa, miten muutokset vaikuttavat koulutukseen hakeutumiseen tai opintojen aikaisen työssäkäynnin aiheuttamaan opintojen pitkittymiseen. Etujen heikennykset voivat aiheuttaa monille eri puolilla Suomea asuville perheellisille hakijoille ylivoimaisen esteen. Sivistysvaliokunta toteaa lausunnossaan muun muassa, että moni nyt koulutuksessa oleva vanhempi alan vaihtaja ei olisi voinut aloittaa opintoja ilman maksutonta majoitusta. Hallintovaliokunnan käsityksen mukaan muutos merkitsee myös sitä, että kampusyhteisö tulee häviämään ja samalla menetetään poliisin koulutukseen ja myös poliisin työn ammattitaitoon kuuluvaa yhteisöllisyyttä. Muutos voi myös johtaa koulutuksen aloittaneiden keski-ikänsä alentumiseen nykyisestäään. Samalla poliisikoulutus saattaa menettää arvokasta yleistä elämäkokemusta ja kypsyttä, jolla voidaan katsoa olevan merkitystä poliisin ammatin menestyksessä hoitamisessa.

Opetuskielet

Hallituksen esityksen mukaan opetuskielinä Poliisiammattikorkeakoulussa ovat jatkossakin suomi ja ruotsi. Vaikka esityksessä ei puututa ruotsinkieliseen poliisikoulutukseen opetus- ja tutkintokielenä, valiokunta tähdentää, että tarjolla tulee olla opetusta asianmukaisesti molemmilla kansalliskielillä kaikilla poliisikoulutuksen asteilla. Esityksen mukaan opetuskielinä on mahdollista käyttää myös muita kuin kansalliskieliämme.

Seuranta

Hallituksen tulee tarkkaan seurata poliisin tutkintouudistuksen tavoitteiden toteutumista ja käytännön toimeenpanoa sekä arvioida muutosten vaikutuksia poliisin osaamiseen ja ammatti-

taitoon kuuluvien tietojen ja taitojen sekä kenttätöiden kehittämiseen. Lisäksi tulee seurata opintososiaalisten etujen muutosten eri vaikutuksia ottaen huomioon, mitä sivistysvaliokunnan lausunnosta ja tästä mietinnöstä ilmenee.

Muut kannanotot

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa 2.—4. lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomina ja 1. lakiehdotuksen hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin kannanotoin ja muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

Laki Poliisiammattikorkeakoulusta

6 §. Hallitus. Poliisihallitus määrää lakiehdotuksen 6 §:n 2 momentin nojalla hallituksen jäsenet ja heille varajäsenet määräajaksi. Lakiehdotukseen ei sisälly säännöstä hallituksen toimikauden pituudesta.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan hallituksen tehtäviin kuuluvan julkisen vallan käyttöä, kuten sen käsiteltäviksi säädettyjen oikeisuvaatimusten käsittely, minkä vuoksi hallituksen yleisistä perusteista on perustuslain 119 §:n 2 momentin takia säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunta on katsonut toimielimen toimikauden mahdollisen määräaikaisuuden kuuluvan yleisiin perusteisiin. Sääntelyä on siksi täydennettävä säännöksillä hallituksen toimikauden pituudesta, jotta lakiehdotus voidaan tältä osin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Hallintovaliokunta ehdottaa 6 §:ään lisättäväksi uuden 3 momentin, jossa säädetään hallituksen toimikaudeksi 3 vuotta.

22 §. Kelpoisuus ammattikorkeakoulututkintoon. Sivistysvaliokunnan lausunnossa todetaan, ettei lakiehdotuksen 22 §:n 1 kohta ole yhdenmukainen vuoden 2013 keväällä hyväksytyn ammattikorkeakoululain kanssa (SiVM 3/2013 vp — HE 9/2013 vp). Sivistysvaliokunnan lausuntoon vii-

taten hallintovaliokunta ehdottaa pykälän 1 kohdan muuttamista siten, että lukion oppimäärän suorittaminen lisätään Poliisiammattikorkeakoulututkintoon johtaviin kelpoisuusvaatimuksiin hallituksen esityksessä mainitun ylioppilastutkinnon suorittamisen lisäksi.

24 §. Poliisimieheksi koulutettaville asetettavat lisävaatimukset. Lakiehdotuksen 24 §:ssä säädetään lisävaatimuksista opiskelijoille, jotka hakevat opiskelemaan ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa, joka antaa kelpoisuuden toimia poliisilaisissa tarkoitettuna poliisimiehenä. Tällaisiin opintoihin voidaan pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan ottaa opiskelija, joka on Suomen kansalainen.

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että valiokunta on pitänyt kansalaisuusvaatimusta poliisimiehen virassa hyväksyttävänä perustuslain näkökulmasta, koska virkaan kuuluu merkittävää julkisen vallan käyttämistä. Kansalaisuusvaatimukselle on näin ollen poliisimiehen virkakelpoisuuteen liittyvä hyväksyttävä peruste. Ehdotettu sääntely vastaa asiallisesti nykyistä, perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädettyä kansalaisuusvaatimusta, eikä perustuslakivaliokunnalla ole sääntelystä valtiosääntöoikeudellista huomautettavaa.

Perustuslakivaliokunta toteaa kuitenkin lausunnossaan, että nykyisin poliisikoulutusta säätelevän poliisikoulutuksesta annetun lain 6 §:n 3 momentin nojalla Poliisiammattikorkeakoulu voi erityisestä syystä myöntää poikkeuksen kansalaisuusvaatimuksesta. Lakiehdotukseen ei sisälly tällaista poikkeamismahdollisuutta. Hallintovaliokunta pitää perustuslakivaliokunnan tavoin yhteiskunnassa tapahtuneen monikulttuuristumisen vuoksi tärkeänä, että poliisin palveluksessa on henkilöitä eri kansallisen tai etnisen alkuperän omaavista väestöryhmistä. Suomen kansalaisuutta on hallituksen esityksen valmistelussa pidetty tyypillisenä poliisikoulutukseen otettavia koskevana vaatimuksena. Suomen kansalaisuutta koskevan vaatimuksen säilyttäminen lakiehdotuksessa ei estä eri kansallisten tai etnisten alkuperän omaavien väestöryhmien edustajien valitsemista koulutukseen.

Poliisimieheksi koulutettavan on 24 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan oltava rehellinen ja luotettava. Pykälän 2 momentin nojalla opiskelijaksi otettavalta edellytettävästä rehellisyydestä ja luotettavuudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että pykälän asetuksenantovaltuus jää perustuslain 80 §:n 1 momentin näkökulmasta väljäksi etenkin, kun otetaan huomioon, että on kysymys opiskelijan valintaan liittyvistä edellytyksistä. Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntelyä on syytä täsmentää siten, että laista käyvästi ilmi rehellisyyden ja luotettavuuden arvioinnin keskeiset kriteerit.

Hallintovaliokunta toteaa, että poliisikoulutukseen otettavia koskevat korotuneesti rehellisyyden ja luotettavuuden vaatimukset. Esityksen perusteluista ilmenee rehellisyyden tarkoitettavan sitä, että opiskelijaksi otettava ei ole syylistynyt rikokseen. Valiokunta katsoo, että aivan vähäisten rikkomusluonteisten tekojen ei tulisi estää koulutukseen valitsemista. Lisäksi on syytä ottaa huomioon opiskelijaksi hakevan ikä rikoksen tekohetkellä, rikoksesta kulunut aika ja sen jälkeinen nuhteeton elämä. Luotettavuudella tarkoitetaan esityksen perusteluissa muuta normien mukaista käytöstä. Luotettavuutta heikentävät esimerkiksi poliisilakiperusteiset kiinniotot. Rehellisyyttä ja luotettavuutta arvioidaan turvallisuusselvitysten perusteella. Rehellisyyden ja luotettavuuden käsitteet sinänsä jo ilmentävät riittäväällä tarkkuudella sääntelyn tarkoitusta. Valiokunta ehdottaa 24 §:n 1 momentin 3 kohdan ja pykälän 2 momentin hyväksymistä muuttamattomina.

32 §. Opiskeluoikeuden menettäminen. Opiskelijaksi hyväksytyn on lakiehdotuksen 30 §:n mukaan ilmoitauduttava Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijaksi ja sen jälkeen joka lukuvuosi läsnä- tai poissaolevaksi. Opiskelija menettää 32 §:n 1 momentin nojalla opiskeluoikeutensa, jos hän ei ole ilmoittautunut opiskelijaksi 30 §:ssä säädetyllä tavalla. Lisäksi opiskelija menettää opiskeluoikeutensa, jos hän ei ole suo-

rittanut opintojaan säädetyssä tai määrättyssä ajassa.

Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnon, että säännökset opiskeluoikeuden menettämisestä vaikuttavat kohtuuttoman ankarilta. Tämä koskee etenkin opiskeluoikeuden menettämistä ilmoittautumismenettelyssä tapahtuneen vähäisenkin virheen tai laiminlyönnin perusteella. Oikeus opiskella ja saada opetusta kiinnittyvät perustuslain 16 §:n 2 ja 3 momentin säännöksiin sivistyksellisistä oikeuksista. Sen vuoksi hallintovaliokunta korostaa perustuslakivaliokunnan tavoin suhteellisuusperiaatteen tärkeää merkitystä sovellettaessa 33 §:n säännöksiä opiskeluoikeuden palauttamisesta.

35 §. Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Henkilön, joka hakee poliisimiehen kelpoisuuden antavaan koulutukseen, on osallistuttava lakiehdotuksen 26 §:n 1 momentin perusteella huumausainetestaukseen. Lisäksi Poliisiammattikorkeakoulu voi 35 §:n 4 momentin nojalla asettaa koulutusturvallisuuden ylläpitämiseksi opetukseen osallistumisen ehdoksi Poliisiammattikorkeakoulun henkilöstön suorittaman kokeen, joka tehdään opiskelijan nauttiman alkoholin tai muun huumausaineen toteamiseksi.

Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnon, että sääntelylle olevan perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet. Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä torjua päihteiden käyttöä poliisiksi opiskelevien keskuudessa. Kysymys on opiskelijayhteisöön kuuluvien ja viime kädessä myös muiden henkilöiden oikeuksien ja turvallisuuden suojaamisesta.

Perustuslakivaliokunta on katsonut Pelastusopistoa koskevaa lakiehdotusta käsitellessään, että päihdetestaukselle on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet, jos on perusteltua aihetta epäillä opiskelijan esiintyvän päihtyneenä koulussa tai harjoitteluun liittyvässä työssä tai jos työtehtävä edellyttää tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä tai työtehtävä voi vaarantaa työntekijän tai jonkun toisen henkilön henkeä, terveyttä tai työturvallisuutta (PeVL 12/2006 vp).

Käsiteltävänä olevassa 35 §:n 4 momentin säännösehdotuksessa alkoholin tai muun huumausaineen toteamiseksi tehtävän kokeen suorittaminen ei edellytä epäilyä opiskelijan päihtymyksestä. Esityksen perusteluiden mukaan säännös on kuitenkin tarkoitettu sovellettavaksi tietyissä opetustilanteissa, joissa päihtymys aiheuttaisi erityistä vaaraa hengelle ja terveydelle ja opiskelijan toimintakyvyn varmistaminen on perusteltua. Perustuslakivaliokunta toteaa, että sääntelyn oikeasuhtaisuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vuoksi säännöstä on täsmennettävä edellä viitattua Pelastusopistoa koskevaa lausuntoa vastaavasti, jotta lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta ja viitaten Pelastusopistoa koskevaan perustuslakivaliokunnan aiempaan lausuntoon hallintovaliokunta ehdottaa 35 §:n 4 momentin muuttamista siten, että alkoholin tai muun huumausaineen toteamiseksi tarvittavan kokeen suorittamisen edellytyksenä on perusteltu epäily, että opiskelija osallistuu päihtyneenä opetukseen tai koulutukseen. Koe voidaan lisäksi suorittaa ilman edellä mainittua edellytystä, jos on kysymys opetuksesta tai koulutuksesta, johon osallistuminen päihtyneenä aiheuttaisi erityistä vaaraa opiskelijan omalle tai toisen hengelle tai terveydelle. Tällaisesta koulutuksesta on kysymys esimerkiksi ampumarataharjoittelussa.

37 §. Opiskeluoikeuden peruuttaminen. Poliisiammattikorkeakoulu voi lakiehdotuksen 37 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla peruuttaa opiskelijan opiskeluoikeuden, jos opiskelija tuomitaan rangaistukseen tahallisesta rikoksesta ja tuomio on lainvoimainen.

Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnon, että sääntelylle olevan toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden, poliisimiesten ja muissa sisäisen turvallisuuden tehtävissä toimivien luotettavuuteen ja rehellisyyteen sekä Poliisiammattikorkeakoulussa annettavaan opetukseen ja koulutukseen liittyviä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä perusteita.

Sääntelyn oikeasuhtaisuuden arvioinnissa on kuitenkin perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan otettava huomioon, että opiskeluoikeuden peruuttaminen merkitsee opiskelijan kannalta voimakasta puuttumista hänen oikeuksiinsa. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta on ongelmallista, ettei rikoksen laadulle tai vakavuudelle aseteta tahallisuuden lisäksi muita vaatimuksia. Säännös mahdollistaa siten opiskeluoikeuden peruuttamisen myös vähäisen rikoksen perusteella. Sääntelyä on sen vuoksi täydennettävä rikoksen laatua ja vakavuutta koskevilla luonnehdinnoilla. Opiskeluoikeuden peruuttaminen voi olla mahdollista, jos rikoksen laatu ja vakavuus osoittavat opiskelijan olevan sopimaton poliisiin virkaan tai sisäisen turvallisuuden tehtävään, osallistumaan Poliisiammattikorkeakoulun opetukseen tai koulutukseen. Esimerkkinä perustuslakivaliokunta mainitsee sen, että henkilön voidaan arvioida aiheuttavan vaaraa muiden henkilöiden turvallisuudelle oppilaitoksessa tai opiskeluun liittyvässä harjoittelussa. Muutoksen tekeminen on perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan edellytyksenä sille, että lakiehdotus voidaan tältä osin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta 37 §:n 1 momentin 3 kohdan muuttamista siten, että Poliisiammattikorkeakoulu voi peruuttaa opiskelijan opinto-oikeuden, jos opiskelija tuomitaan rangaistukseen tahallisesta rikoksesta, jonka laatu ja vakavuus osoittavat opiskelijan olevan sopimaton poliisiin virkaan tai sisäisen turvallisuuden tehtävään taikka osallistumaan Poliisiammattikorkeakoulun opetukseen tai koulutukseen ja tuomio on lainvoimainen.

38 §. Opiskelun keskeyttäminen. Poliisiammattikorkeakoulu voi lakiehdotuksen 28 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla keskeyttää opiskelijan opinnot, jos opiskelija on esitutkinnassa epäilty tahallisesta rikoksesta.

Sääntelyyn liittyy perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan samantyyppinen oikeasuhtaisuusongelma kuin edellä 37 §:n kohdalla käsitel-

tyyn opiskeluoikeuden peruuttamiseen opiskelijan tekemän rikoksen johdosta. Tämän vuoksi ehdotusta on täydennettävä vastaavalla tavalla. Lisäksi säännöstayalla on ilmeistä, että epäilylle on todennäköiset syyt.

Hallintovaliokunta toteaa, että hallituksen esityksestä HE 92/2013 vp (laeiksi rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta) antamassaan lausunnossa PeVL 31/2013 vp perustuslakivaliokunta katsoo Raja- ja merivartiokoulussa tapahtuvan opiskelun keskeyttämisen edellyttävän, että epäilylle on erittäin todennäköiset syyt. Sääntelyn yhdenmukaisuuden vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa 38 §:n 1 momentin 2 kohdan muuttamista siten, että Poliisiammattikorkeakoulu voi keskeyttää opinnot, jos opiskelija on esitutkinnassa epäilty 37 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua rikoksesta ja epäilylle on erittäin todennäköiset syyt.

Muut lakiehdotukset

Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvien 2.—4. lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomina.

Säätämisyjärjestys

Hallintovaliokunta on ottanut asianmukaisesti huomioon perustuslakivaliokunnan 1. lakiehdotuksen 6 §:n 2 momentista, 35 §:n 4 momentista, 37 §:n 1 momentin 3 kohdasta ja 38 §:n 1 momentin 2 kohdasta tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset. Näin ollen lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että 2.—4. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (**Valiokunnan muutosehdotukset**).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

Poliisiammattikorkeakoulusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

<p>1 luku</p> <p>Yleiset säännökset</p> <p>1—4 § (Kuten HE)</p> <p>2 luku</p> <p>Hallinto</p> <p>5 § (Kuten HE)</p> <p>6 §</p> <p><i>Hallitus</i></p> <p>(1 ja 2 mom. kuten HE) <i>Hallituksen toimikausi on kolme vuotta. (Uusi 3 mom.)</i></p> <p>7—12 § (Kuten HE)</p> <p>3 luku</p> <p>Tutkinnot ja opetus</p> <p>13—20 § (Kuten HE)</p>	<p>4 luku</p> <p>Opiskelijajavalinnat</p> <p>21 § (Kuten HE)</p> <p>22 §</p> <p><i>Kelpoisuus ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin</i></p> <p>Ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut:</p> <p>1) ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005) tarkoitetun tutkinnon <i>tai lukion oppimäärän</i>; (2—5 kohta kuten HE)</p> <p>23—29 § (Kuten HE)</p> <p>5 luku</p> <p>Opiskelijat</p> <p>30—34 § (Kuten HE)</p>
---	--

35 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

(1—3 mom. kuten HE)

Koulutusturvallisuuden ylläpitämiseksi Poliisiammattikorkeakoulu voi asettaa opetukseen tai koulutukseen osallistumisen ehdoksi Poliisiammattikorkeakoulun henkilöstön suorittaman opiskelijan nauttiman alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi tarvittavan kokeen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija osallistuu päihtyneenä opetukseen tai koulutukseen taikka jos kysymys on opetuksesta tai koulutuksesta, johon osallistuminen päihtyneenä aiheuttaisi erityistä vaaraa hengelle tai terveydelle. Poliisiammattikorkeakoulun henkilöstöön kuuluva voi estää opiskelijan osallistumisen opetukseen, jos koe osoittaa opiskelijan olevan alkoholin tai muun huumaavan aineen vaikutuksen alaisena taikka jos opiskelija kieltäytyy kokeesta.

36 §
(Kuten HE)

37 §

Opiskeluoikeuden peruuttaminen

Poliisiammattikorkeakoulu voi peruuttaa opiskelijan opinto-oikeuden, jos opiskelija:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) tuomitaan rangaistukseen tahallista rikoksesta, jonka laatu ja vakavuus osoittavat opiskelijan olevan sopimaton poliisin virkaan tai sisäisen turvallisuuden tehtävään taikka osallistumaan Poliisiammattikorkeakoulun opetukseen tai koulutukseen, ja tuomio on lainvoimainen; tai

(4 kohta kuten HE)
(2—4 mom. kuten HE)

38 §

Opiskelun keskeyttäminen

Poliisiammattikorkeakoulu voi keskeyttää opiskelijan opinnot, jos:

(1 kohta kuten HE)

2) opiskelija on esitutkinnassa epäiltynä 37 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetusta rikoksesta ja epäilylle on erittäin todennäköiset syyt.

(2 mom. kuten HE)

39 ja 40 §
(Kuten HE)

6 luku

Henkilöstö

41—43 §
(Kuten HE)

7 luku

Erinäiset säännökset

44—49 §
(Kuten HE)

8 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

50—54 §
(Kuten HE)

Helsingissä 11 päivänä joulukuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pirkko Mattila /ps	Antti Lindtman /sd
jäs.	Rakel Hiltunen /sd	Markus Lohi /kesk
	Reijo Hongisto /ps	Outi Mäkelä /kok
	Risto Kalliorinne /vas	Tapani Mäkinen /kok
	Mika Kari /sd	Ulla-Maj Wideroos /r
	Timo V. Korhonen /kesk	vjäs. Pauliina Viitamies /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (1. lakiehdotuksen 2 §) todetaan, että Poliisiammattikorkeakoulun ensisijainen tehtävä olisi antaa peruskoulutus poliisialalle tuleville ja johtamiskoulutusta poliisitoimen esimiehille. Vaikka tämän perustehtävän voidaan katsoa sisältyvän 1. lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin 1 kohtaan, sivistysvaliokunnan lausunnon mukaisesti perussuomalaiset esittävät, että tämä perustehtävä tulisi mainita 2 §:ssä selkeämmin.

Hallitus esittää Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden opintososiaalisten etujen uudistamista. Tavoitteena on yhdenmukaistaa nämä etuudet opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan ammattikorkeakouluissa opiskelevien tutkinto-opiskelijoiden etuuksien kanssa. Tavoitteena on myös saada valtiolle kokonaissästöjä.

Opintososiaaliset etuudet olisivat mahdollisimman samanlaiset samalla koulutusasteella ja vastaavassa koulutuksessa olevilla. Poliisikoulutus tulee kuitenkin edelleenkin poikkeamaan monilta keskeisiltä osin muista ammattikorkeakouluista. Sitä vaatii poliisikoulutuksen luonne turvallisuuteen liittyviin tehtäviin kouluttamiseksi. Huomattava myös on, että eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä myös hallituksen esitys (HE 92/2013 vp) rajavartiolaitosta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi, jossa sen piiriin kuuluvien koulutettavien opintososiaalisia etuuksia esitetään yhdenmukaistettavaksi maanpuolustuskorkeakoulussa opiskelevien opintososiaalisten etuuksien kanssa. Erityisluonteensa vuoksi näiden kahden toimialan koulutus olisi luonteva ja oikea vertailukohta poliisikoulutuksessa olevien etuuksille.

Perussuomalaiset pitävät hallituksen esitystä poliisikoulutusta koskevaksi lainsäädännöksi

tältä osin ongelmallisena. Hallituksen esityksessä ei ole riittävästi huomioitu opintososiaalisten etujen poistamisesta aiheutuvia seurauksia ja mm. sitä, miten se vaikuttaa koulutukseen hakeutumiseen tai opintojen aikaisen työssäkäynnin aiheuttamaan opintojen pitkittymiseen.

Opintososiaalisten etujen poistuminen aiheuttaa monille eri puolilla Suomea asuville perheelisille hakijoille ylivoimaisen esteen. Moni nyt koulutuksessa oleva vanhempi alanvaihtaja ei olisi voinut aloittaa opintoja ilman maksutonta majoitusta. Muutos voi siten johtaa mm. koulutuksen aloittaneiden keski-ään alentumiseen nykyisestä. Samalla poliisikoulutus menettää arvokasta yleistä elämäkokemusta ja kypsyyttä, joilla voidaan katsoa olevan suuri merkitys poliisin ammatin menestyksessä hoitamisessa. Poliisikoulutuksessa olevien mahdollisuudet työskennellä koulutuksen ohella ovat myös poikkeavat muihin ammattikorkeakouluopiskelijoihin verrattuna.

Edellä olevan perusteella perussuomalaiset esittävät opintososiaaliin etuuksiin liittyen 1. lakiehdotuksen 19 §:n otsikkoa muutettavaksi sekä lisättäväksi toisen momentin ja 3. lakiehdotuksen hylkäämistä päällekkäisyyden välttämiseksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme

että 1., 2. ja 4. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallintovaliokunnan mietinnön mukaisina, paitsi 1. lakiehdotuksen 2 ja 19 § muutettuina (vastalauseen muutosehdotukset) ja

että 3. lakiehdotus hylätään.

Vastalauseen muutosehdotukset

2 §

Poliisiammattikorkeakoulun tehtävät

Poliisiammattikorkeakoulun tehtävänä on:

- 1) antaa peruskoulutus poliisialalle tuleville ja johtamiskoulutusta poliisitoimen esimiehille;
(2 ja 3 kohta kuten HaVM:n 1 ja 2 kohta)
(2 ja 3 mom. kuten HaVM)

19 §

Opetuksen maksuttomuus ja opintosiaaliset edut

(1 mom. kuten HaVM)

Poliisiammattikorkeakoulussa annettu virkatutkintoon johtava opetus on opiskelijalle maksutonta. Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijan opintosiaalisista eduista säädetään sisäasiainministeriön asetuksella. (Uusi 2 mom.)

Helsingissä 11 päivänä joulukuuta 2013

Pirkko Mattila /ps
Reijo Hongisto /ps